

Memòria

Teresa Pàmies fou, com moltes dones obreres de la seua generació, una autodidacta formada en el periodisme i el partit. Va ser la prouja dels obrers que volien ser il·lustrats allò que la convertiria en aquest corcò orgullós d'escriure novel·les. La perseverança i la idea innocent de progrés anava lligada a una concepció, que ara hem perdut, de confiança en la cultura com "a eina revolucionària". Això la impulsava en moments de desànim; això mateix, a vegades, li feia fer solucions una mica poc "treballades": *Memòria dels morts* requeria més reescriptura.

La confiança en la novel·la com a artefacte o joguina closa en si mateixa, pensada per a commoure o emocionar des de l'estil o des de la forma, no és la clau de la novel·la de Teresa Pàmies. La força de la realitat, l'estrebada que sent del record matern, l'impuls de la mirada realista és superior a la confiança en el llenguatge com a medi, com a forma, com a cohesió, com a veu. Per contra, la fluïdesa fluvial del llibre és incontestable, meravellosa. A *Memòria dels morts*, la narradora dubta entre distanciar-se prou del que narra o bé fer de si mateixa, un personatge més. El punt de vista no és constant; la veu narrativa tampoc: comença parlant la pròpia mare –element formal molt bo– i segueix una veu que identifiquem amb l'autora. Altres vegades, en les converses de la quarta part, es permet fer lleus ironies sobre si mateixa. Jo em miro la novel·la en

la seua coherència formal i Teresa Pàmies se la mira i l'escriu d'una manera viscuda, provant de fer les paus amb la seua infància i joventut, amb la mare, i amb Balaguer, la ciutat vora el Segre que la va veure nàixer. Teresa Pàmies escriu en un moment vital que ja té prou apamesades les paraules cultes per narrar amb velocitat, de manera que no té pas escrúpols en acabar l'obra d'una manera una mica màgica (joc de mans sentimental) amb unes cartes que s'adrecen a les dues amigues de joventut, des-

prés de xerrar i dinar un diumenge, quan han passat molts anys de la susdita joventut. El desenllaç és, doncs, una mena d'escapada en la qual els elements narratius, fabulats, de les quatre parts primeres, queden sense màgia. Sense l'èmfasi de qui vol seduir contant. Hi ha un contrast massa evident entre la primera part –per mi la millor–, les altres tres, i el desenllaç en forma de cartes. Potser no es podia resoldre d'altra manera.

En descàrrec seu hem d'escriure que a primeries dels vuitanta la novel·la era entesa més com un mitjà que no pas com un fi estètic en si mateix. Més com algú que vol contar el que li bull pel cap més que no pas el càlcul d'una obra pensada per a commoure i durar.

Memòria dels morts està marcada per l'empremta dels primers anys de postfranquisme. Els grans encerts són els retrats en clau oculta de les dones que ella, emesa per un feminisme que és energia narradora de primer ordre, traça en la novel·la: el retrat de la mare, de l'Adela, de la Magda, de la cirurgiana en parts, de la fideuera... Podem llegir-la ara amb plaer, amb atreviments fantasmals, amb nova curiositat.

➔ **'MEMÒRIA DELS MORTS', DE TERESA PÀMIES, PODEM RELLEGIR-LA AMB PLAER, ATREVIMENTS I NOVA CURIOSITAT**